

SVERIGE

Kongl. Maj:ts nådiga Instruction För
Häradzfougderne wid deras Tienstern
och Embetens Förrättningar. Gifwen
Stockholm den 9 octobris, åhr 1688

1802

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök*:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra*:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

Kongl. May. ^h

Nådige

INSTRUCTION

För Håradsfogderne wid deras Tien-
sters och Embetens förrättningar. Gifwen Stock-
holm den 9 Octobris, Åhr 1688.

Cum Gratia & Privilegio S. R. Majest.

STOCKHOLM

Tryckt hos Niclas Bantjiff / Kongl. Booktr.

12
Instruction, hwar effter Håradzoug-
darne i Landzorterne/ så desom nu äre/ som
de/hwilka här effter där til kunne blifwa förordna-
de/ uti sine Diensters och Embetens Förrättningar/hörsamligen
skole hafwa sig at rätta och regulera; Gifwen Stockholm den
9 Octobris, Åhr 1688.

I.

Håradzougden skal förnembli-
gast och för all ting wara Hans
Kongl. May:t/ des Högåstelige Ge-
mähl och Liffz Arfwingar en huld/
trogen och rätträdig Dienare / des
Sagn och Wälfärd i alla måtto eff-
ter yttersta Förmågo sökia och be-
främja/ Skada/ Förderff och Fåhra affwårja och i tid
tilkänna gifwa / alldeles som en Redelig Dienare och
Undersåthare ägnar och bör / och han in för Gud/
Hans Kongl. May:t / des Cammar Collegium och
hwar redelig Man kan til swars stånda/til hwilken ån-
da han så skrift- som munteligen skal aflåggia en
sådan Eed som häreffter warde förmåht/nembligen:

Jag N. N. lofwar och swår wid Gud och
Hans helige Evangelium / at iag wil och skal för-
min rätta Ålff- Konung hafwa och hålla den Stoor-
måchtigste Konung och Herre / Herr CARL den XI.
Sweriges/ Götes och Wändes Konung/ Stor- Fur-
ste til Finland / Hertig uti Skåne/ Estland/ Liffland/
Care.

138

Carelen/Breheimen/Behrden/Stettin·Pomern/Cassu-
ben och Wänden / Furske til Rügen/ Herre öfwer Ju-
germanland och Wisimar ; Så ock Pfalz·Grefwe
wid Rhein i Bayern/ til Süllich / Cleve och Bergen
Hertig/ oc Och effter Hans Kongl. May:ts dödelige
fränfälle/ det Gud nådeligen fördröye / Hans Kongl.
May:ts Ehta Brödt·Arfwingar / Arfwinge effter
Arfwinge/ som til föllie aff det Kongl. Huset fullkom-
lige Arfzrätt til Riket/ och effter Successions Ordnin-
gen böre komma at besittia den Kongl. Thronen. Och
såsom vppå Hans Kongl. May:ts min Allernådigste Ko-
nungz och Herres wågnar/det Höglofl. Kongl. Camar-
Collegium har tilbetrodht och förordnat mig at wara
Häradsfouge öfwer N. N. Härader ; Alltså skal iag
ock wara Hans Kongl. May:ts/Hans Högstälstelige Se-
mähl och Ehta·Brödt·Arfwingar/ en huld/trogen och
redelig Tienare och Vnderfäthe / och alla det Höga
Kongl. Wäldet tilhörige Rättigheter och Förmåhner/
effter yttersta Förstånd och Förmågo i acht taga och
förswara. Jagh skall ock på det högsta mig låta an-
gældiget wara/ at främja och försfordra/ alt hwad som
Kongl. May:ts i en eller annan måtto til trogen Tienst
och Nyttia länder; Men Skada och Affsaknad/där Jag
förminner någon å färde wara/ icke allenast i tiid vp-
täckia och tillåna gifwa/vtan ock effter yttersta Kraff-
ter och Förmögenheet sökia at hindra och affwårja ;
Och som min Embetes Plicht enkannerligen består
därutinnan/at infördra alle de Råntor/ som Kongl.
May:ts i mitt ombetrodde Fögdertje tillkommer ; Alltså
skall Jag sådant med högsta Flit / Tro och Sorgfål-
ligheet effterkomma/ noga där wid achtandes de tij-
der

der / som Kongl. May:t där till Allernådigtst stadgat
eller här effter stadgandes warder ; De Råntor/som i
Persedlen upbåras och aff Allmogem betalas/ sampt
in natura utan förwandling blifwa förordnade at af-
lestwereras / skall Jag icke allenast i gode och oförfal-
skade Wahrung / med rätt Mått och Wicht upbåra/u-
tan ock i samme Perseler oförbytte ifrån mig lestwere-
ra/ men the öfrige/som ock i Perselen utgå/ och skole
til Penningar yttras/ skall Jag göra min högsta Effte
at försållia effter högsta Maretgång. Inge Kongl.
May:t Råntor / som icke mig å Lön äro förlehnade/
skall Jag til min egen Nyttja bruka eller bruka låta/
utan strax til Landt Cassan eller andre förordnade Or-
ter ifrån mig lestwerera ; En heller skall någon Påst
i mine Förslag och Räkningar ringare opföras/ än
den i sig sielff är/ mycket mindre utan fullkomlige Or-
ders, Arrester och Bewijs orätt afförd blifwa.

Därnäst skall Härads. Skrifwaren intet öfwer
Tijden aff mig uppehållas med Förslagen och Räk-
ningarnes formerande/utan alle the Underrättelser och
Verificationer, som Jag där til skaffa bör/och denne In-
struction mig pålägger/ ofördröyeligen och så snart Jag
dem mödeligen kan mächtig blifwa / honom tillsålla/
sampt pådrifwa/at han utan Försummelse förättar
Arbetet effter des undfångne Instruction, eller i widrigt
fall/där han det försummar/sådant hoos Herr Landz.
Höfdingen och Landz. Contoiret tillåna gifwa. Och
såsom Jag esomofftast lærer blifwa förordnat på Hu-
se-hyner/Kansak- och Skattläggningar; altså skall Jag
mig där wid icke allena wijsa slöttig / trogen och rätt-
rådig / så at ingen ting igenom mitt förwållande skall
blifwa

139

blifwa tillbaka satt/ey heller låta förleda mig aff Wän-
skap / Slächt eller Mutor / utan med högsta Flijt / och
så mycket mig möveligen tillstår / taga Kongl. May:ts
Interesse i acht / så at ingen ting i denne mätton blif-
wer utelåtet / som wid sådane tilfällen / efter före-
skreffne Förordningar bör observeras och anteknas.
Uppå Crono- eller Kyrckionjonden skall Jag i lijka
mätto efter min yttersta Macht och all gjordligheet
hafwa ett freget och noga inseende at där med rättträ-
deligen omgås / så at Säden icke allenast blir rätt räk-
nad och profströskad / utan ock Tjondens i rätten förelagd
Tijd fullkomligen infordrad / och lefwererad til sine hö-
rige Orter / hwart den är förordnad. Inge Affkort-
ningar / Friheter på Hemman eller Råntor / ware aff
hwad Rampn och Willkor de hållt kunna / som icke
äre med behörige Verificationer belagde / skall Jag we-
tandes och williandes tillåta blifwa i Räkenskaperne
afförde; Ey heller något Hemman / Nybygge / Torp /
Sisse / Qwarn eller annan Lägenheet / aff hwad Na-
tur och Rampn den hållt wara må / som någon Rån-
ta aff sig kastar / låta aff Räkningarne uteslutas.
Skulle Jag ock finna / at Cronones Råntor i någon
mätto behörigen stodo at förmehras och fördkas / hwar
om Jag skal girdra min högsta Flijt / skall Jag strax
sådant hoos Herr Landzhöfdingen och Landz Contoi-
rer tillänna gifwa / genom min tijdelige Berättelse där
om. Uppå alle Lijffz- och behagelige tijdz Friheter och
Arrender, tillijka med Löringz-Hemman / skall jag haf-
wa ett noga inseende / och icke allena gifwa tillänna
när samune Friheter expirera, utan ock flitig Upsicht
hafwa / at desz Uger och Byggnader i ingen mätto
lijda

177
Lijda Skada / eller aff andre blifwa inkräktade och
Borttagne/ Skogen til Sahlu eller Swedje uthödd och
utbuggen / eller i någon annan mätto lijer affgång/
hvilket om det skulle tillbudas / skall Jag så mycket
möjligt är / söka at affvärijat / men där min Macht
så wiida intet sigh sträcker / skall jag det strax hos Herr
Landzhöfdingen och Landz . Concoiret angifwa. Jag
skall ock hafwa ett wakande Öga uppå Säteriier och
Ladugårdar / om the effter Kongl. May:t däröfwer
fattade Förordningar så alltijd blifwa wid macht håld-
ne / som Ridderkapet och Adelen / effter Kongl. För-
ordningar böre ; Synas de så blifwa disponera-
de / at Friheten med Skähl kan återkallas / skall Jag
sådant straxt tillkänna gifwa / eller där förmedlade
Hemman finnas wara så för sig komme / at the tolde
sin förre Räkta eller någon deel där aff / sådant i lijka
mätto straxt angifwa / som ock at Ödes Hemman / så
wiida möjligt är / blifwa uptagne och des Ägor häg-
nade och brukade ; Alla Räkter / som Jag aff All-
mogen upbår / skall Jag icke allenäst straxt i des
Quittance . Book fullkommeligen quittera både Pen-
ningar och Berkelar / med Dag och Dato , utan ock så-
dant i min Upbördz . Book ginst inskrifwa / understå-
endes mig för ingen deel något högre aff Bonden ut-
prässa / än honom med rätta i anledning aff Cronones
Räkenskaper påkommer at betala ; Och desutan för
alt öffrigt ställa mig til hörsam och noga Effterrättel-
se alt thet som / följande Puncter i denne Instruction
mig påläggta och besalla / såsom Jag det in för Gud /
Hans Kongl. May:t / des Cammar Collegium och
hwar

146

hwar redeligh Man wil och kan answara; Så sant
mig Gud hielp til Liff och Siäl!

II.

En Håradzfogdes förnehmste Embetes Skyldigheet
skall bestå där utinnan / at infordra alle Kongl.
May:z Råntor och Inkomster / Tillarne undanta-
gandes / aff den District eller de Hårader / som honom
effter des Fullmacht anförtrodde äre / och det i rättan
tid alldeles effter Kongl. May:z utgångne och här
hoos fogade Förordning öfwer Råntornes upbåran-
de / Dar. den 18 Augusti 1668 / understäendes sig icke
dem förminsta och otroligen upbåra / mycket mindre
förstingra / eller under hwariehandta sken orätt aff-
hånda / så at all den deel Kongl. May:t i så mätto til-
kommer / må på alt sätt rättrådeligen handteras och
beråtnas / skolandes och Upbörden ske utan försuñel-
se och någon tids förlångning / på det där med må fö-
rekommas all affsaknad som Kongl. May:t tordes
elliest komma at taga aff Bondens alt för hastigt på-
kommande Öddymål / Geldzwåda / ens eller annans
bortflyttande eller förrymmande / eller något annat
sligt / hwilket där han försummar / och det bewisses af
Råntan bordt och kunnat förr uthtagas / än en sådan
händelse skedde / kommer det på Håradzfogdens eget
answar / och för Kongl. May:t ingen Åffortning; Doch
observeres och tages i noگا acht wid Råntornes eller
Restantiernes upbårande / hwad som är stadgat i förb:de
Förordning / samt i Landzhöffdinge: Instructionens 25
Punct, hwilket Hans Kongl. May:t allernådighst uti
des där öfwer gifne Resolution aff den 24 May. 1688
lyde

tydeligen förklarar / nembligen det bde en noga och
gran äthskildnad göras uti utpantandet emellan det/
som Uboen på Hemmanet kan umbära/ utan at där
igenom förorsakas til at nederläggia Hemmanets
Bruuk/ och det/ som han nödigt betarstwar til Gård-
zens behörige häffdande/ såsom äro Gårdzens Draga-
re och Uthskåde/ hafvandes man at innehålla med des-
se seenares utpantande så länge något annat aff det
förre är at tilgå / och för det andra / det skal alt hwad
som emellan Tingen utpantat warber/ til nästa Ting
öförsält förblifwa/ och i medler tijd Uigaren warda til-
sagd/ at så frampyt han til den tiden Panten intet inlö-
ser/ lårer den samne då gå til Sahlu/ Skolandes då Tings-
Tjuman tilstundar/ bemelte Uigare blifwa påmint til
at där infinna sig / då Panten skal blifwa Lagligen
opbuden och wårderad/ sampt Uigaren fiorton dagars
tijd lembnad til at inlösa den samne; skeer det en/ för-
sällies Panten effter wårderingen/ där den intet högre
kan utbringas/ sampt där Summan skulle öfwerstür-
ta Skulden/ tillstalles öfwerstöttet Uigaren; Med Sahl-
öres Panterne förfares på lika sätt; hafvandes Hä-
radzougen sådane Råntor och Utlagor at infördra/
som i närstående Punct wiidare förmåhles.

III.

De Ordinarie och ständige Råntorne/ såsom Man-
tals Penningarne / Kyrckio- Tjonden / Jordeboockz
Råntan/ Vostape- Skuhsfårdz och Dagzwärcks Pen-
ningarne / sampt Lagmans - och Häradzhöfdingz-
Penningarne tillika med Konungz- Saakören skal Hä-
radz-

144

radzfogden wid dess infördrande råtta sig effter följande Uppbördz Längder/ Nembl.

1. Aff Mantabls Längderne/som Mantabls Commissarien straxt effter hällen Skriffning uprättandes warder / skal Häradzfogden ett underskrifwit Exemplar wid hwar Skriffningz. eller Stämningz Plaz tillställas / så at Häradzfogden dem lijkmatigt Landz-Höfdinge Instructionens 27 Punct til medium Marcii fullkomligen och för heela sitt Fögderije må häftwa om Händer bekommit; Där effter har Häradzfogden ofördröyeligen med Uppbörden at fortsara effter förr på beropade 1668 Åhrs Placat, Skolandes / på det med denne Ranta så mycket richtigare må tilgå / icke allenast Häradzfogden/ Kyrckioheerden och Nämnden åhrligen i egne Personer wara tilstådes på Mantabls-Skriffningen/ utan ock där jempte Allmogen wid straff tilgörande altsvarligen blifwa förmante/at wara sanfärdige uti deras Bekännelse / så at ingen blifv uuddölgd eller utsluten/ som denne Ranta i Anledning aff förra där öfwer fattade Kongl. Förordningar och Mantabls Commissariens Instruction, bör uthgöra och betala. I det öfrige blifwer Häradzfogden skyldig så snart Häradzskrifwaren öfwer bemelte Längder uprättat ett Extract, det samma tillika med honom at underskrifwa och verificera.

2. Kyrckiotijonde Längderne böre aff Häradzskrifwaren jempte Kyrckioheerden och Kyrckiones Sermän warda uprättade och understreffne / och stole de wara med deras Namn/ Sigill och Boomärcken verificerade, sampt med en sådan mening inrättade / at Säden icke allena är rått räknad / utan ock Prooströfningen

B

rich-

richtigt införd och Tjonden där effter beräknad/ alldeles som hoosgående Form wid handen gifwer. Men där Allmogeen accorderar om en wis Tjonde affgifte eller något wist aff hwart Hemman eller Tunne uthsåde / skal Håradzskrifwaren uprätta sådane Långder/ som i des Instruktion är ihogkommit. Elliest skal jämwäl uti ofwanbemelte Långder införas alle Hemman och Uboer / icke allena de/som Tjonden utgöra/ utan ock de öfrige/ såsom Sätertjer/ Råå / Rödör eller elliest för Tjonden privilegerade Lågenheter/ på det där med alt Underseeff må förekommas. Doch skal fördenstul icke Tjonden på sådane privilegerade Hemman antecknas / mycket mindre där på någon anfordring gidras/ utan låmbnas blankt för Tjondene aff Tjonden eller Quantumet, allenast bestaffenheten annoteras, hwarföre de äre befriade / på det samma Långder så mycket bättre emoot Tordeboken proberas och collationeras kunna / om något Hemman eller annan Lågenhet/som aff Folck beboos/ är utesluten; hafwandes där wid i observance at taga hwad 1638 åhrs Tjonde-Placac stadgar/ såsom förnembligast/at Håradzfogden gör den Förordning/det aff Låhnsmanen / Fierdingzmannen/ Hæckiones Serman eller Nånbdemånnen twånne eller flere i hwar Soekn (som Soeknen är stoor til) blifwa förordnade / hwilke under Skördettiden jempte den/som Tjonden är anslagen/ gifwa acht uppå Såden/ at så snart den är skurin / den samme effter handen blir räknad. Och måste sådant så mycket mera skee utan försummelse/ som igenom det at Nærmannan skal wånta där effter / Såden aff hwarjehanda Oråder kan blifwa förderfward eller bortskåmd/

112

Stånd/ och således icke allena Bonden/ utan ock Kongl.
Maj: där igenom lida affsaknad och skada. Bemel-
te Råknare skole då straxt låta Bonden taga af Åkern
en Skyhl/ Traswa eller så många Band/ som likt kan
wara effter hwarje Landzorts maneer/ och införa den
samme i Tjonde Ladan/ eller där den icke är så wår/ i
Bondens egen Lada at Prooff uthtröstas. Hwad där
aff kommer lämnas fuller Bonden/ men blif det sam-
ma noga annocerat, om icke straxt skriftteligen (effter
torde hånda/ at the/ som äre förordnade at räkna/ intet
någon dera kunna skrifwa) då på Karwestocken/hwil-
ken skal gifwas Håradzskrifwaren wid Tjonde Stäm-
ningen/ så at då alt uti Kyrckioheerdens/ som förbemålt
är/ och Bondens egen närward/ måtte noga och rättträ-
deligen blifwa i Längden infördt och beräknat / icke al-
lenast til sielfwa Åhrswårten i allehanda Såd/ såsom
Kog/ Korn/ Hwete/ Erter/ Bönor/ Hafra/ etc. Utan
ock til Profwet hwad det samma sig bedragit/ hwar-
effter Cronones två tredie delar bör uträknas; hafwan-
des til större richtigheet Kyrckioheerden wid samme til-
fälle at upgifwa en richtig Specification på By och
Bonde / sampt Skyhletahlet aff all den Tjonde/ som
han undfår / på det den samme må kunna confereras
med deras Bested/ hwilke den på Åkern räkna. Doch
är at observera at Profwet tages hwarken aff den al-
drabästa eller sämsta Såd/ utan af den medelmättigste/
som Gudh förlåhnt Åhrswårten til/ så at på den ena
sidan må skee så stor rätt/ som på den andra/ warandes
ingen för samme Tjonde afgiff befrijad/ flere än Ådelens
Säte- och Ladugårdar/ sampt Råå och Rödör; Sedan
de anten Frälles- eller ofrällesmän/ hwilke något sär-
deles

211
deles Kongl. May:ts Bref och Benådning kunna fram-
wiisa/at de dersföre Skole wara befrijade. Och för det tre-
die Prästegårdarne och des Stombner/hwille anten
Kyrckioherden sielff/eller Capellanē brukar och äboer.
Dem undantagande/som i de orter/hwarest öfwer Tjjon-
den är accorderat/til tjondes afgifft uti Contractet sinas
wara förbundne. Alle andre/de ware aff hwad Namn
de hålft wara kunnē/ anten Adel/som något bruka utom
deras Sättes. eller Råå och Rørs. Herman/eller Präst
utom deras Booställe eller Åstwelebruuk/Bofast Man
eller Legodräng/som med något Åkerbruuk hafwer at
omgå/ skole Tjonden utgöra. När så är skedt med
Räkning/Profftröstning och Skriffning/ skal Allmo-
gen sättas en wiß dag före/ nembligen aldrastidst til
medium Decembris, at inkomma til Kyrckioherberget
med samma des Tjonde/och den lefwerera i rågat el-
ler Åffradz måhl/hwiska Rågar lijka som sielfwa Tj-
onden skal komma Kongl. May:it och Cronan at be-
räknas/ doch wäl förståendes/at des Rätt/som något
aff Tjonden är anslagit och den med rågat måhl bör
åthnuta/intet här igenom warder betagen/såsom är
lijkmätigt Kongl. May:ts allernådigste Resolution aff
den 29 Januarii 1683 och Boekhållare Instructionens tredie
Punct; Först/ thet som är förlåhnt til Kyrckiones
Wijn och Byggnings Såd. Andra/ Domkyrckietun-
nan. Tredie/ Probstetunnan. Fierde/ Bibelkyrckietun-
nan. Femte/ Krigsmans och Barnhusets syratijonde
deel/och Siette/ Domspannen; Men Presternas we-
derlag och underhåld sampt Officerarnes och de fleres
Löhnings Spannemåhl bör wara skrifit måhl.

3. En Dybörds Boek bör Håradz skrifwaren strax
wid Åhres Ingång uprätta/hwilken med Landzhöf-
din.

147.

dingens Signere skal warde förseglad / som ideo In-
struções 26 Punct är förordnat ; Och såsom i samma
Opbördz Book skal på den ena sidan wara infördt at
le de Råntor/Bewillningar och Contributioner, som aff
hwart Hemman samma åhret böre utgå och betalas/
men där emoot den andre sidan lämnad blankt ; Alltså
skal Håradzougden intet fördrifta sig något aff Bon-
den upbåra / som han icke straxt på samma blanka
sidan riktigt annoterar med Dag och Dato när han
det quicerar, anten det är Penningar eller Persedlar/
och hward slagz Rånta som där emot betalas / så at
samma Opbördz Book med hwar och en Bondes Quic-
cence Book alltid måtte ståmma öfwereens.

4. Lagmans och Håradzhöfdingz Långderne skal
Kyrckioheerden för desz Pastorat jempte tvåanne eller fle-
re aff Nämnden uprätta och med egne Namn/Signe-
re och Bomärke underskrifwa / hwilke sedan aff Hå-
radzougden och Håradzskrifwaren böre examineras,
och attesteras at de med Jordebooken och Tjonde-
Långderne öfwereens komma / och til deras richtigheet
verificeras ; Skolandes däruti alle Hionelag eller Röd-
kar/ de måge wara så många de hållt kunna/ på hwart
Hemman sampt Nybyggen/ Torp och alle andre Lå-
genheeter/hwilka egen Röd och Maatlag hafwa / no-
ga observeras och antecknas/ så at ingen uthom Privi-
legierne utelåtes / utan all rättrådeligen blifwer in-
fördt och beråknat. Desse Långder åligger Håradz-
ougden i tijd at infördra/ så at Råntan til den sidsta
Septembris fullkomligen kan wara betalt och upburen.

5. Sakdres Lånader /som af Lagmännen och Håradz-
höfdingarne uprättas / skole jempte Håradz Signeres

undertryckande/af dem och Nåruddē underskrifwas och
förseglas/af hwilka/så snart Tinget är hållit/Härads-
fougdē ett Exemplar infordra skal/hwaruti måste wara
specialiser infördt/all den Sakdōre/som i dess Befallning
kan blifwa afdōmd/oachtat ehwem helst där til kan wa-
ra berättigad/anten det skeer wid Ordinarie Ting eller
någon Commission, Kansakningar/ Huse- eller Skogz-
tyner; Skolandes Häradsfougden straxt taga säkerheet
aff den brohlice/at den deel Kongl. May:t och Cronan
där aff tillkommer/ så wijsa intet Kongl. May:z Råd
och förskoning emellan kommer / blifwer prompt uth-
sökt/ som i Landzhöffdinge Instructionens 5 Punkt för-
måhles. Och som det befinnes/ at Häradsfougdarne
effter eget Behag här til hafwa pålagt Allmogens
Tredskopenningar/ när de försättia Stämning eller
äro tröge at utgöra deras Bilagor/ så skal sådant häref-
ter icke tillätas/ utan bör Häradsfougden/när någon
finnes/som sådan eller annan slig mootwillie föröf-
war/ honom Tingsföra/ och effter Lag och Förordnin-
gar låta plichta / och sådant sedan Cronan beräkna/
och icke/ wid straff tilgörandes/för sig sielff behålla.
Så snart Sakdōres Långderne äre infordrade/och Hä-
radzfougden där aff tagit Copia sig til rättelse / skole
Originalen lefwereras til Häradsfougdaren/ effter som
honom i. dess Instruction är pålagdt at för samma Rän-
ta göra en särdeles Special Räkning / hwaruti måste
warasom bemäkt är/all Saakdōre optagen/och sedan
affskrefwen på dem/som den tillkommer/ anten Frälse-
man/ Måålsäganden / Fiscalen, Häradet eller något
aff Cronones eenstycke deel affgår/såsom anten aff Rē-
de estergifwes/ eller med särdeles annat Straff up-
fylles.

174
folles. Den öfrige Saaköre skal straxt til Landt-
Rånterijet lefwereras eller til de usas användas/som
Förordningarne kunna förmå.

IV.

DE Råntor/som i sielfwe Persedlen böre utgå och
upbåras/ och intet til Magazinerne, Ammiralitetes
och Krigszfolckes Underhåld eller til någon annan Ort
i Perseler blifwa förordnade at lefwereras, blifwa Al-
mogen effterlätné (så wijsa de intet i sielfwe Persed-
len kunna åstadkommas) at sielfwe få lösa effter den
högsta Marckgång som är innom Lagsagu/den tiid/som
sådane Rånte Persedlar borde upbåras; Men det öf-
rige/som til förbemelte Orther intet är förordnat/ och
aff Almogen ey heller löses / utan i Persedlen lefwe-
reras och betalas/ skal Håradzougden effter högsta
Marckgång innom Lagsagu förnytra / och Kongl.
May:t och Cronan Wårdet/ som öfwerstiuter Crono-
wårderingen / för winst beräkna; Doch hwad Rån-
tan aff de Heimman angår/som på Milicien eller Land-
Scaten åre indette/ blifwer där wid som Hans Kongl.
May:t allernådigtst stadgat uti Reglementet aff den 5
Januarii 1684 och des Förklaring aff den 7 Aprilis 1685.
nembl. det niuta samme betiente Råntan effter Cro-
nowårderingen / så at den Winst/som kan härfluta aff
Marckgången / blifwer dem oberåknad. Skotandes
och Håradzougden emoot Thomasmåssö tiid anhålla
hoos Landzhöffdingen at så des understreffne Taxa på
Marckgången / likmäßigt des Instruitions 39 punct,
hwareffter hatt de behåldne Persedler, som aff Alme-
gen in natura betalas / får förnytra och försälja; Och
skal

111
Skal han intet fördrifta sig någon Persedel ringare aff-
låta/ än den i bemelte Taxa finnes opförd före/ så wih-
da han sielff icke wil betala Differencen; Men där e-
moot göra sin flit/ om möpeligit är / utbringa dem til
högre; Desutan skal ey mindre wara Håradzoug-
dens Plicht/ at bruka wid bemelte Persedlers upbå-
rande aff Allmogen rätt Mähl och Wicht / befindes
annorlunda/ och det blifwer angifwit eller klagat/ haf-
wa dersföre at plichta/ som för annan otroheet. Skul-
le ock någon Brukz Förwaltare eller annan wilia för-
skuta eller per Wexel betala Bthlagorne för någon
Bonde/ emoot Kohl och annat Arbete/ så måste Be-
talkingen skee inom Terminen effter Opbördz Placa-
ten, men när sådant Afftaal eller Slut med någon
är giordt / skal Håradzougden strart gifwa
Landz Concoiret en understrefwen Opsatz på Bn och
Bonde/ sampt Råntan/ som således är utbetalt/ den
ock Håradzougden bör creditera Bonden före uti sin
Opbördz Book.

V.

Öfwer alla de Råntor/ som hiit ifrån de Norrländ-
ske eller andre Orther blifwa förordnade at öfwer-
steppas/ skole Håradzougderne / effter där öfwer gifne
Förordning på Rådftugun i den Staden/ där Utsiep-
ningen skeer/ en Specification upsättia och under Stad-
zens Sigill verificera låta/ iämwal gifwa Skepparen där
aff en Copia, men Originaler strart föruth med Posten
til Kongl. Stats Concoiret öfwersända/ som ock en lista
lydande Specification eller vidimerad Copia til Landz
Concoiret inleswerera/ jempte Bnderrättelse/ när och
på

144.
på hwars Fabrik oft samme Spanmähl eller Persedlar
äre insteppade wordne / på det alt Underseef där med
må förekommas.

VI.

Såsom hwad omtalht är mehrendels angår de or-
dinarie och wisse Råntorne; Alltså skal där näst icke
mindre wara Håradzfogdens Plicht och Skyldighet
at draga Försorg för alle andre extraordinarie Rån-
tor / Contribucioner eller Rikzdagz Bewillningar/
Giårder och Hjelper / som under des ophörd fortera,
så at jämwäl de riktigt och i rättan tijd måge blifwa
upbuhrne; Skolandes jämwäl Håradzfogden i de
Provincier, hwarest effter Kongl. May:z Förrordning/
en deel aff Soldatens åhrliche Lödn aff hwarje Rothe
användas til Knechtsens beklädning / samma Penning-
gar i tijd på åbret infordra / jämwäl til behörig Ort
leswerera och därfore redo göra.

VII.

Pla ofwanberörde Råntor och Inkomster skal Hå-
radzfogden straxt och effter handen som de blif-
wa infordrade / leswerera i Landt-Rånteriet / icke för-
drifandes sig någre sådane Medel på hwariebanda
sätt distrahera, til sin egen Nyttä bruka / hoos sig in-
ne behålla / eller ock hoos Allmogen aff Wårdzlöshheet
innestå låta wid wijte aff fyratijo pro Cento.

VIII.

Wid Jorderansakningarne / hwilke likmätigt så wäl
Landzhöffdinge som Landz Bookhällare Instru-
tionen, wid Höste-Lingen böre förättas / skal Hå-
radz-

radzfogden tillijka med Håradzskrifwaren/Låhne; och
Nåmbdemannen wara skyldig at gifwa Underrättelse
om alle Hemmans Tilstånd eller Förändringar/som
sedan förre Åhres Jorderansakning kunne wara sted-
de / blifwandes inge andre Friheter eller Affkortnin-
gar bestådde / än de/som äre conforms och eenlige
med Kongl. Privilegier och Förordningar sampt Landz-
höffdinge Instructionen. Så skole icke heller någre
Nybyggen/Torp/Tompter/Wreetar/Åkrar/ Björ-
dar/Ångiar/Sukie/Hambrar/Öwarnar/etc. de wa-
re sig belågne på Allmänningar eller hwar hållst de
kunna/ som icke egenteligen under något Hemman hö-
ra och i des Rånta inbegrepne blifwa/warda förtega-
de/ och således aff Jordeboken uteslutne / utan alle där-
utinnan införas / och så många/som intet på enstykte
Fråshemännens Ågor äro bygde / til Hemmantahl
och Special Rånta / effter Landzortens bruuk och ma-
neér stattlåggias / och Kongl: Mayst och Cronan til
Räkning föras. När alt är behörigen ransakat / up-
rättas aff Håradzskrifwaren effter des Instructions
Lydelse/ Långder och Extracter öfwer allehanda Aff-
kortningar och Löhningar/hwilkå Håradzfogden sedan
skal draga försorg om/at de så wål aff Landzhöffdin-
gen som Håradzhöffdingen underskrifwas och med
Håradz Insegel verificeras.

IX.

Och på det Håradzfogden om bemelte Affkortnin-
gar/såsom Sätessgårdar/Ladugårdar / Råå och
Rödör/Affhyfte / Tienares Friheter/ inlagde och för-
brände Hemman må kunna wid Jorderansakningen
Aff.

Afffortningz Tinget eller elliest när påfördras / gifwa så mycket nogare Underrättelse / som ock sielff wetas / huru wijsa sådane Friheter och Afffortningar kunna efterlåtas; Ty synes wddigt honom til rättelse / icke allena oprepa hwad uti Landzhöffdinge Instructionens 30 och 31 Puncter och Landz-Boothällare Instructionens 10 Punct där om finnes infördt / utan ock hwad han wijsare där wid bör taga i acht såsom:

1. At göra sig informerad huru Sätessgårdarne äre bygde / brukas och wid macht hållas / wetandes det / at inge Säterier kunna approberas allena för Stall och Woodz upslättande / utan at med Byggningen och Culтивationen fortsares / så at en Adelsman effter Stånd och Wårde där wäl boe kan och hålla Hus-håld / som 1681 åhrs Säterije och Råå och Rödres Placac wijsare omtahlar; Finner Häradsfogden häruti något fattas / då måste han wederböranden påminna / at sådant fullgöra / men i widrig händelse / Saken hos Landzhöffdingen tillkänna gifwa. Ingen ofrällesman må njuta Säterijes Friheet / utan han kan upwisja Kongl. May:z allernådigste Privilegium och expresso tilstånd där på.

2. Med Ladugårdar procederas effter Kongl. May:z Resolution den 10 Septembris 1684 / hwilken fuller tillåter Frälsemannen / där han intet har så store Ågor til Sätessgården / at han där aff bestå kan / det han en å part Ladugård må så anläggia / doch med det förbehåld / at den samme ifrån sielfwe Sätessgården icke skal wara längre aflågen ån en halff ordinarie Swånskt Måil li neå recta, och des förutan försedd med behörige och swars gode Ladugårdzhus / sampt wederbörliche brukas.

C 2

3. Med

167
3. Med Råå och Rödrens bestående / efterlefwes
1678 Åhrs Tionde Placat, det 26 Capitel B. B. L. L.
1681 Åhrs Säterijes sampt Råå och Rödrens Placat,
Kongl. May:ts Resolucion aff den 14 Aprilis och 6 No-
vembris 1683/ sampt hwad Kongl. Cammar Collegium
reeda där öfwer giordt / eller ån författandes warder/
B. och tages där wid noga uti acht / at allenast på den
Byen/hwaruti Sätessgården ligger / sampt på de
Hemman/hwille Ägaren aff Säterijet i samma By
tilkommer / med deras Torp gamble eller Nybygde/
så många som innom samme Byes ensthylte Ägor äre
belägne/rätte Stattehemman undantagandes / Råå
och Rödrens Förmohnen blifwer bestådd / kommandes i
föllje aff Kongl. May:ts Resolucion de Daro den 14. Ju-
nij nästförledne allenast Adelens Sätessgårdar och de-
ras där under liggjande rätta Torpare at blifwa för-
skohnte för Lagmans och Håradshöfdings Pennin-
garnes erläggjande / men alle öfrige innom Råå och
Rödren belägne Hemman eller Mantahl/ det ware sig
uti Ottingar eller Fierdedelar/dem samme at utthbetala.

4. Wid affhyfte Hemman kommer i Consideracion,
om det/som är affhyft/så när Sätess och Ladugården
är beläggit / at det kunnat läggjas til Sätess och Ladu-
gårdens uthymme och förbättring och Frälsemannen
kan sig där aff / för des wid Gården nåbra belägen-
heet stull/ betiena / blifwandes han på den händelsen/
där wid effter Kongl. May:ts Resolucion blifbehållen/
men finnes ett fljkt Hemman til en deel affhyft / och
det öfriga med Åboer besatt/som giöra sin Skatt och
Bthshylder / så bör sådant / som ett Missbruuk / intet
tillåtas / utan rättas.

147
5. Anbelangande Ridderkapets och Adelsens Be-
tientes Tijfftydz Förläningar / så skole de samme i
föllie af Kongl. May:ts Nådigste Förordning den 12 May
innewarande Åhr / oachtat de förlänte Hemman
kunne blifwa brukade aff Bettenterne eller Donacari-
ens med deras egen Afwel / wara underkastade så wäl
de halftve extraordinaris Råntornes affläggande til
Kongl. May:ts och Cronan / som Tijonde Affgifften /
Knecht och Båhmans Indehlingen eller Utstriffning-
en / Mantahls Lagmans och Härads höffdingz Pen-
ningarne / samt Rykzdagz Bewillningarne / siunans
des Kongl. May:ts alldeles wara orijmligit / at då en
Underfåthe gifwer något åth sin Bettente / Kongl.
May:ts dārsföre skal wara såsom förbunden at gifwa
effter des höga Rättigheet / och komer sålunda Landz-
höffdinge Instructionen i detta måhlet och den 30 Pun-
cten 5 § at blifwa här effter förändrad.

6. Om inlagde Hemman gör Häradsfogden sig no-
ga underrättad / hwarest den inlagde Jord är belågen /
aff hwad tilfålle hon är inlagd / och om det / som kan
skee på en tyd är tillåtit / är sedermera blifwit för
Perpetuelc ansedt / står skodandes noga tillijka med
Landtmåtarens effter öre och örtug / eller som i hwarie
Landzort brukeligit är / om icke den således inlagde
Råntan må kunna på Byen åter läggias / gifwandes
alt sådant Landzhöfdingen med alle sine omstendig-
heete tillåna.

7. Med förbrånde Hemman görs åtskildnad emel-
lan det / som är Skatte / Cronan behållit eller Råntan
dår aff utgifwes til Fråsemannen / är det pure Skatte /
muter Bonden ingen wijdare Friheet än Brandstud

aff Håradet effter Lag och gammal wahnna / men är
det Skattegård / Milicien eller Landz Staten anlagen/
har han samme Friheet at niuta som Crono Hemman/
hwilke äre utom Officerarnes Boställe berörde Scator
tilbeelte/ alldeles som den 7 Puncten uti Kongl. May:z
Förklarung aff den 7 Aprilis 1685 öfwer någre Puncter
uti des Reglement uttwissar/ men är det Frälsegård/
så förfabres där med/ som i Landz Bookhållare Instru-
tionens 10 Punct förmåhles/ nembl. at det tages i
noga Consideration. 1 Om både Man- och Ladu-
gården med Säden/ som inbergad är/ sampt Bostapen
blifwer upbränd / då Bonden åtniuter 4 åhrs Fri-
heet. 2. Om Åboen mister både Man- och Ladu-
gården/ men conserverar doch Bostapen och Säden/
då 3 åhrs Friheet beståås. 3 Om allenast Man-
gården med des Bohag förloras / då 2 åhrs Friheet
bewillias / och 4 om Ladugården allena blifwer
affbränd/ då ett åhrs Friheet förunnnes ; Doch alt så-
dant så wisda Frälseman å sin sijda de honom tilstån-
dige Råntor efftergifwer / bdrandes doch Håradzfog-
den här öfwer hafwa Landzhöfdingens Ordre för ån
han någon öfwantald Friheet får tillåta.

X.

Des hemman måste Håradzfogden för all ting låta wa-
ra sig angelåget at uprätta och med Åboer besättia/
ingalunda tilstådiandes at Grannarne/ som i Byelag
med sådane Crono Hemman äre belågne / måge nå-
got aff deras Ågor bruka och inkræcta för ödes Rån-
ta eller Gråsgåld/ som här tils på många Orter stedt
är/ och de sedan i längden tilågna sig samma Jord och
Ågor

140.

Ugor / som skulle och borde denne under deras egne
Heem lyda och hårröra; Brukar någon sådant olof-
wandes/betahle för ödes hemmanet full Ranta. När
något Ödes Hemman uptages / skal Häradsböfvinge-
gen/Häradsfogden / Landtmätaren och Råmbden
först om dess tilstånd ransaka effter Landzböfvinge In-
structionens 31 och 32 Puncter/ således/ nembl.

1. Om Husen i Man- och Ladugården äre så alldeles
förfallne/at the måtte byggias up å nyo / eller til en
deel/ och om det senaste til åfwenthys icke med liten kost-
nad står at lagas och förbättras med det gamla Tim-
bret; Om wid Hemmanet är god eller ringa lägen-
heet til Skog och Timber/ eller om sådant skal köpas
långwaga.

2. Wid Återens ödesmåhl tages i acht hu-
huru många år den samme/ och om den alldeles eller
til någre Tunneland allenast legat i Linde / heelt för
Fååfoot eller meer och mindre / om den aff förra Å-
boer / Herrskapet sielff/ deras Tienstefolck eller Gran-
nar är brukad/ emedan en sådan med mindre Beswär
och Kostnad kan bringas i bruk igen/ än den som all-
deles och länge har legat under Fååfoot.

3. Bör efftersees hwad andre Lägenheter och Förmåner
finnas til siike Heiman med Bede-Brand och Giärdyle-
fång/ Fiske och Muhlebete / hwilket mycket hielper til
dess inarare up:ättelse / bruk och byggnat.

4. Hwilken som hafwer varit wällande til ödesmålet
och aff hwad Orsak det sig tildragit / anten aff Hem-
manets ringheet/ förre Åboens försummelse/Lättia och
Fattigdomb/ eller om Frälsemannen sielff/ så wijda det
 varit Frälse/ för sin beqwåmligheet skull / låtit bruka
Hemmanet til Hödbohl / Muhibete eller tagit några
Ugor

Ugør och lagt til Sætesgården / med hwad mehra / som
tienar til en säker grund / hwad Frihet å Kongl. May:ts
wågnar förwarligen skal kunna efterlåtas / sedan Fräl-
semannen på sin si da först meddeelt Friheet där på för
alla där aff gående Råntor. När ransakningen såle-
des är förrättad / skal Håradzougden den strax til-
stålla Landzhöfdingen och affwacha Resolucion huru
stor Friheet Hemmanet skal åtniura / och huru länge/
hwilken Ransakning tillika med Landzhöfdingens
Resolucion sedan lefwereas til Håradzskrifwaren / at
där med Afförningz Posten i Special Räkningen ve-
rificera. Hwad ödesmåhl uti Skattehemmanen wid-
kommer / efter lefwes den tilförende dårdöwer utgångne
Kongl. Resolucion, hafwandes Håradzougden för all-
ting at så laga / det Kongl. May:ts och Cronan där ige-
nom i des Råntor intet tager någon affsaknad / utan
när det 3 åhr öde leget / erkännes och införes det för
Skattewraak eller Crono / och tillåtes intet någon wi-
dare Skatterättigheet / hwar med wid Tingen skal
lagligen försabres ; Men har det allenast legat 1 åhr
eller 2 öde och någon aff Bördzågarne wil uptagat/
gifwe då uth full Rånta för ödes åhren / och niute sin
Skatterättigheet. Wid Skatte-Frälse / som förmedelst
ödes måhl komma at blifwa Skattewraak och Frälse-
mannen i stället för de bortmiste Råntorne söker at
blifwa Ugare af sielfwe Jorden och Skatterättigheten/
bör Håradzougden invigilera / at på den händelsen/
Frälsemannen betalar för Skattehemmanet alt det
Cronan där aff tillkommer för de åhren det samma wa-
rit öde / för ån honom på Skatterättigheten där å blif-
wer meddeelt Laga fasta.

H
13. 4
II. Sæ

Såsom här tills igenom Förmedlingar har sseedt en
 märckelig förminskning i Kongl. May:is ingiäl-
 der / och där med under tiden ett stort under-
 fleet är föröfwat ; Alltså skal Häradsfogden/då ho-
 nom någon undersökning där om aff Landzhöfdingen
 blifwer anbefallat / så mycket mera låta sig angelägit
 wara/ at han lijkmatigt Landzhöfdinge Instructionens
 34 Punct tillijka med Häradshöfdingen / Landtmä-
 taren och Nämnden noga om sådane Hemman/som
 Förmedling begära/i synnerheet Frälle jord/ undersö-
 ker/ - observerandes där wid at icke allenast alle Ägor
 noga blifwa bestreffne til alle sine bestaffenheter i Ä-
 ker/ Äng/ Skog/ Marsk/ Fiskewatt och annat / utan
 ock at på det nogaste warder ransakat om Hemmanet
 behöfwer Förmedling för Ägornes ringheet skull/ eller
 at Frälsemän har betungat Bonden med allt för män-
 ge Dagzwärcken/ Ridsflor och Skufningar/hwarige-
 nom han blifwit hindrad ifrån Hemmanets tilbörliche
 Skötsel och Äkerbruk/ eller förbehållit sig någon deel
 aff Äker/ Äng/Muhlbete/ Fiskewatt/ Betes holmar/
 Skog/ etc. förminskat Ägorne til förbättrande aff sin
 Sättegård/ planterat på Ägorne Torpare/hwilka allt
 stadigt göra Tienst och Dagzwärckz Arbete til Hus-
 bonden/ så at den Förmedling Frälsemannen kan i så
 mätto effterlåta/ lå. er ibland wara uthsedd til hans e-
 gen nytta / och kunna billigt för honom stattas för-
 deelachtigare än Råntan aff Bonde Hemmanet/hwil-
 ket store Misbruk intet bör täblas / utan här effter
 D wid

wid slike händelser / Cronones Rättigheter oaffkorta-
de uthskötas. Denne Reeffning och Kansakning / när
den således är inrättad / skal strax in originali lefwere-
ras til Landzhöfdingen jämpte Kansakningzmänner-
nes betänckande / huru wijsa samme Hemman å
Kongl. May:z och Cronones wägnar synes böra nit-
ta Förmedling / afwachandes sedan hwad Resolution
sollia tan / emedan / för ån sådant erhålles / här efter
ingen Förmedling i Råkenstaperne skal blifwa afförd
eller god giord.

XII.

När ett Hemman blifwer uptagit aff öde / och där
med tilförende år så procederat, som i föregående 9
Punct widlöfftigt beskrifwes / skal Håradzfogden försee
samme Hemman / likmäßigt Landzhöfdinge Instru-
tionens 42 Punct / med en god och arbetsam Wiboo /
tagandes aff honom / om möyeligt år / Caution / at
han icke allena under Friheetz Åhren wäl upbrukar /
hågnar och bebygger Hemmanet / hwar på han alltid
skal hafwa ett flittigt inseende / utan ock efter Fri-
heetz åhren / richtig betalar den där aff gående Rån-
ta / och där Håradzfogden befinner på något Heiman
någon Lätting / som mehra förderfwar ån uprättar
Gården / skal han honom i tijd affsäna / doch med
Landzhöfdingens Wettstap och godtfinnande / och en
annan emot Caution, så wijsa det möyeligt år / dist
Rassa.

XIII.

Uppå Liffz. och behagelig tijd Donationer skal Hå-
radzfogden hafwa ett wakande öga / så at när de
förre

150.

förre expirera, eller Quincian/ uppå hwilken Liffstijds
Friheten extenderas, träder i annat gifte/ sampt an-
langande de senare/ en ändring steer i Regimentet/sä-
dant straxt blifwer Landzhöfdingen och Landz Boos-
hållaren wid handen gifwit.

XIV.

Som til förekommande aff Hemmanens förderff
och undergång/ Kongl. May:it allernådigt har lå-
tit publicera des Husehys Ordning aff den 18 Julii
1681/hafwandes jämnwål sedermehra sådant icererat u-
ti Reglementet öfwer Milicien och Landt Stats Hem-
manen i den 14 Puncten den 5 Januarii 1684 ; Alltså
har Håradzfogden at taga sig til noga effterrättelse/
när han aff Landzhöfdingen til något Hemmans be-
sichtigande blifwer förordnad/ at ingen ting försun-
mas/som i förbemeelte Ordning nämbt är / noga til-
seendes så at Hemmanen icke förderfwas / utan rätt
myttias och brukas/jämnwål effter förberörde Ordning
bebyggas / och at Skogen/wid förlust aff sielswe Fri-
heten/icke wijsdare uthugges / än til nödtorfftig Bygg-
ningz Timber wid samme Gårdar/sampt stängzel och
Wedebbrand; Til hwilken ända på de bort förläntel/
för arrenderade sampt Liffstijds Lågenheterne ett per-
cipient Inventarium hör blifwa uprättat/som til Landz-
Canzelijet skal blifwa inleswererat/ til at där förwah-
ras/ på det/när Liffstijds Friheten eller Arendet ex-
pirerar, eller när något ombyte steer med Betienterne/
man må kunna see huru wiida Gården effter Huse-
shys Ordningen sampt Kongl. May:ts Resolucion aff
den 16 Februarii 1683 är under Förlåhningz tiden

worden förbättrad eller förvärrad/kommandes på den senare händelsen wederbörande til at swara för all tagen skada. Och skal Häradsfogden så snart någon/som kommer at swara för Hemmanen/sinnes brohlig/ och effter föruth gången äthwarning intet bättrar sig/sådant strax gifwa Landzhöfdingen tillkänna / sampt sökia desß Resolution huru där med widare skal procederas. Försummar han sådant eller förskonar den brohligge / ehoo den ock wara kan/ skal han wara responsabel för all tagen skada/och med egen Bekostnad uprätta det Åboen warit skyldig.

Förutan detta såsom Häradsfogden tillijka med Nämnden och flere Petente esomofftast aff Landzhöfdingen blifwer förordnad på andre Syner och Ransakningar / som öfwer Bytesgodz eller nyß bebyggde Torp/ Öwarnar/ Hambrar och andre Lägenheter / hwilke anten reeda äre uptagne / eller här effter til Landzens cultur uptagas och bebyggas kunna. Så skal han bestijta sig där om/at sådane Hemman och Lägenheter blifwa rätteligen effter den methode, som honom då föreskrifwes/ ransakade/wetådes at alt hwad wid det tilfället skeer Kongl. May:t och Cronan til afsaknad / kommer utan någon förewändning på Ransakningzmännernes hårda ansvar.

XV.

I de Orter/där Kongl. May:t anten för arrenderat eller med eget Folck och Åfwell låter bruka någon Konungz Bård/Hemman/ Öwarn/Sistie eller något annat/ äger Häradsfogden/som öfwer samma Fögderije satt är/först at hafwa på Arrendatorerne ett noga

m.

157.

inseende / at de efterkomma hwad deras Contract betår
tilbinder / och sedan jempte Arrendatoren eller de Be-
tiente / som på sådane Lågenheter kunna satte wara / med
Sligt tilsee / at alle Ligor och Lågenheter blifwa håg-
nade och wäl befrijade / så at ingen där aff något in-
kræftar / eller sig olagligen tilågnar; Hwilket tilbud/
om det skulle stee och yppas / eller ock kunde förnim-
mas / at någre Ligor där under höra borde / som en an-
nan än innehade / skal han straxt där om gifwa Landz-
höfdingen tillänna / och sedan effter des Ordres (om
det intet med godo rättas kan) sådant lagligen sölia
at förswara och utföra. I lika måtto skal på sam-
me Lågenheteres Huus och Byggningar sampt andre
reparationer, hwilka wid store Fiskerier och Qwarnar
plåga nödwändigst behöfwes / ett noga inseende haf-
wes / så at hwar och en gör där wid hwad hans Con-
tract och skyldigheet fordrar.

XVI.

Näst detta / som förberördt är om Räktores upbå-
rande / Afförningar och Undersökningar / följier
huru dārföre skal göras reedo och Räkenskap / och först
om de Förslag som skole effter Hans Kongl. May:ts
sampt des Stats Contours Förordningar uprättas och
leswereras; Hwarunder är:

1. Åhrs eller General Förslaget / och som det samma Åh-
ret förm til nästkommande åhrs Scat och Disposition af
Häradskrifwarē bör inrättas och i Sverige til den 1.
Aug. men i Finland til den 1 Septemb. uti Landz Con-
toiret wara inleswererat / wid witte å tre Dal. S. M:it
för hwar Dag han där utöfwer ute blifwer; Allså skal

Häradsfogden wara skyldig til at gifwa Häradskrif-
waren all den underrättelse om Råntorne / som han
kan åstad komma / intet fördriffandes sig någon Rån-
ta/dår om han kan hafwa Wettskap / at undandöllia
eller förtijga / wid swåraste ansvar / och sådant alt i god
tid / nembl. til medium Julii, wid witte åfwen aff tre
Dal. Silfr. Mt för hwar Dag han sådant försitter / på
det Häradskrifwaren intet må få orsak at ställa på
honom om Förslaget intet til den föresatte Terminen
kan blifwa i Landz Concoiret inleswererat.

2. Sedan när åbret ingår / kommer först Månadz
Förslagen at inleswereras / hwilka ehuruål de bor-
de komma på Häradsfogden enskilt at upsättias och
inleswereras / blifwer doch / på det där med så mycket
richtigare må tilgå / här med Häradskrifwaren på-
lagdt / at och därutinnan wara honom til hielp / så at
han wid hwar Månadz slutt skal komma til Härads-
fogden / och extrahera utur dess Opbördz Book huru
mycket samma Månad är upburit och inkommit / och
hwad til Landt-Rånterijet eller anworstådes där aff
kan wara lefwererat / hwilket alt straxt uti ett Förslag
bör upsättias / skolandes Häradsfogden intet förtijga
någon den ringaste inkomst / utan den upgifwa och lå-
ta beräkna / fast mindre genom hwariebanda tilfålle
någon deel aff Kongl. May. & Råntor lijka som til pri-
var Disposition upsäteligen reservera och förbehålla wid
40 pro Cento straff. Sådant Förslag skal hwar
Månad richtigt til Opbörd och Utgiff / som förbemålt
är / formeras och innom den fiortonde dagen i näst på-
föllande Månad til Landz Concoiret inleswereras / för-
summas det / så at det strjder öfwer tiden / och det
blif-

152.

blifwer off Landz Bookhållaren angifwit / Skal Håradz fogden plichta för hwar dag tre marcē Söls: r M: t / Och på det här med så mycket richtigare må tilgå / Skal Håradz fogden jämppte berörde Förslag til Landz Concoiret inlesterera ett understrefwit Extract aff des förseglade Ophördz Book / hwaruti Skal specialicer wara infördt alt det / som aff des Fögderij den Månaden kan wara upburit och inkommit / sampt när och til hwem det är uthlefwerevat / effter det är förordnat / at Landz Bookhållaren Månadz Förslaget emoot samma Extract probera och jämföra skal.

3. Här på föllier summariske Räkenskapen / som fuller ankommer på Håradzskrifwaren enstyllt at utarbetas / men Skal doch Håradz fogden emoot revers aldrasidst til den 1 Marcii fölliande Åhret wid wiite off tre Dal. Söls: r M: t för hwar Dag han försitter / tilstålla Håradzskrifwaren alle de Documenter, såsom Långder / Ordre och Quittencier, som icke allena angå förre Åhrs Räkantor / utan ock de äldre åhrens Balancer, hwar effter Håradzskrifwaren sedan samme Summariske Räkenskap formera skal / så lagandes / at den til Landz Concoiret til den sidsta dagen i samma Månad blifwer lefwerevat / wid wiite åfwé à tre Dal. Söls: r M: t för hwar Dag han utom bemelte ansatte Terminer utblifwer. Denne Räkenskap sampt alle förberörde förslag / bör Håradz fogden tillika med Håradzskrifwaren egenhändig och med des Signere understrefwa och försegla. Skulle Håradzskrifwaren här wid wiisa någon försunnele / åligger Håradz fogden sådant straxt angifwa hoos Landzhöfdingen och Landz Concoiret.

4. Anlangande åhrs och Hufvud Räkningen för alle

alle Kongl. May:z Råntor i dess Fögderije / så allden-
stund Håradzfogden opbörden är om hån timer för-
trodd / ty åligger honom ock tidsigt at skaffa Håradz-
skrifwaren alle där til hõrande verifications så til Up-
börd som Afffortning / anordning och utgiff / och det
utan uppehåld alldrasidst til den 15 April, wid wijsse
å tre Dal. Silfr: R:t för hwar Dag han därutõfwer
försitter / på det Håradzskrifwaren intet må hafwa or-
saak med Räkningens försårdigande / eller det andra
Arbetet õfwer tiden at uthdraga. Sedan allt Arbe-
tet således aff Håradzskrifwaren effter Håradzfogdens
wid handen anskaffade bested / är försårdigat / skal Hå-
radzfogden för ån det til Landz Boockhallaren lefwere-
reras / icke allenast Special Räkningen / utan ock andre
extraordinarie Rånke Räkningar / sampt Jordeböcker
och Balance Räkningarne tillijka med Håradzskrifwa-
ren med egen Hand och Signets underskrifwa och för-
segla / jämwal tillijka med Håradzskrifwaren fölltas
åth til Landz Contoires at samma Råkenstaper inle-
werera / och affwachta huru wijsda de kunna warda
approberade / eller någon Observacion därõfwer blifwa
upsatt / på det han sådant straxt / emedan det är i
frist minne / kan weta förklara och gifwa Underåt-
telse om.

XVII.

Wid alle Ting måste Håradzfogden wara tilstå-
des at kunna råckta Tingz Råkten Handen / på det
allt ordenteligen och skickeligen må tilgå / tagandes där
hoos wid hwar och en Saaks affdommande Kongl.
May:z Rått i acht så wal med Saakören som annat /
sampt

157

sampt ställandes de Executioner, hvilka aff Landzhöf-
dingen honom anbefalles effter Executions Stadgan
och Landzhöfdingens ordre/skickeligen och med allwar-
samheet i wärcket.

XVIII.

S Kulle någon Rest hoos Allmogen utan Härads-
fogdens förwällande / och sedan han / som för-
bemt är/giort sinflijt Räknan at utdrifwa/wid åhret
ända / eller in på det andra åhret blifwa innestäen-
des / då skal Häradsfogden med tilhielp aff Härads-
Skrifwaren til första Ting på föllande åhret uprät-
ta richtige Rest Långer / som skole exrraheras af Op-
bördz. och Bøndernes Quittencis. Böcker / och där-
utinnan orsakerne / hwarföre det intet kunnat beta-
las/ anocera, sampt separera aff hwad Räkna sam-
me Rest består / skolandes samme Rest Långd sedan
wid bemälte Härads. Ting examineras, så at hwar
Bonde eller den Resten angår förhöres om han så
mycket skyldig är / och aff hwad orsaak / blifwan-
des så Häradshöfdingen som Råmbden wid ett
hårdt ansvar förmahnte / at här med troget och re-
deligen ingås / och intet något anten til behag af Hä-
radzfogden eller Allmogen om Resten attestera ; Be-
melte Rest. Långd skal föllia med Special Räkningen
til Landz Contoiret, effter som den sig där på laldera
skal/ hörandes alt det öffrige aff Häradsfogden wa-
ra upburit och lefwererat til Landt Rånterijet / eller
til andre Orter / hwarest det anordnat är. Wore då
någon Rest, som aldrig stodo at bekomma / tages där
på sårdeles Attest, och sedan söles hoos Landzhöf-
din.

dingen och Landz Contoiret ordre, at så den i Räkningen afföra. Förutan detta såsom Landzbookhållaren uti Landzhöfdinge Instructionens 25 Punct pålagd är / at reesa uti Håraderne / och göra sig informerad om Resten, så skal Håradzfogden / när det samma skeer / wara tillstädes / och gifwa där om all nödychtig Underrättelse.

XIX.

Såsom Håradzskrifwaren är i des Instruction pålagd at inskrifwa uti hwar och en aff Allmogens Quittance. Böcker all den Räkta de til Kongl. May:t och Cronan böre utgöra / och han kan wara underrättad om ; Ty skal ock Håradzfogden så snart han något aff någon upburit / det i samme Book inskrifwa / och quittera med Dag och Dato, noga separerandes icke allenast för hwad åhrs Räkta samma Betalning skeer / utan ock aff hwad slagz Räkta / så at det wid Rest-Tingez hållande kan i hastigheet och utan beswär igenfinnas / där någon Rest skulle innestå / hwar aff den härflyter. Här wid tages i acht den tredie Puncten i Förordningen om Räktores upbårande af Anno 1668 / sampt Reglementez 7 Punct pro Anno 1684 / hwarest förordnas huru med samme Quittance. Böcker skal wara förhållit.

XX.

DE Observationer, som kunna blifwa gjorde uti Kongl.

157.

Kongl. Cammar Collegio eller Revisionen där sammastådes / och kunna blifwa Hărădzfogden ifrån Landz Concoiret tilsände / angående des Uppbörd och Utgift / skola föreläggias honom til en wiß tijd at förklarar / hastwandes han med samme Förklaring uti Landz Concoiret at inkomma. Försummar han sådant / plichte med det withe för hwar Dag som under Oblervationerne förmåbles.

XXI.

När så händer at Durchtog steer / och Krigzfolck et aff Öfwerheten i des Fögderije blifwa inlagde / skal Hărădzfogden genom och jämppte des underhastwande / såsom Lähn- och Fierdingzmän / sampt Fögdettenare / låta samma Folck / så mycket möyeligit är / effter Landzhöffdingens Ordres bekomma hwad de således effter Kongl. May:z renoverade Täg- och Dwarteer Ordning böre hastwa / noga tilseendes / at alle Hemman draga lika tunga / så wäl de / som booo långt borto / som de där när in til Sträckwägarne äre belägne / affstyrandes effter yttersta Förmågo alt öfwerwäld och oförrätt / som Allmogen wid sådane tilfällen skulle kunna tilfogas.

XXII.

De Landzorter / som ännu Utstriffningen äre underkastade / skal Hărădzfogden / enär sådant aff Kongl. May:tblijr godtsunnit och tijden berammat /

tijdigt uprätta riktige Roterings Pängber / och för
all ting så laga / at ingen blifwer utesluten / som
där uti effier Förordningen eller Bewillningen bör
wara inbegrepen.

XXIII.

Wid Ståtgifwerijer och Krögare ställen måste
Häradsfogden hafwa en noga Upsicht at Ståtgif-
ware Ordningen aff åhr 1664 / i alla måtto effter-
lestwas; Så at icke allena den reesande må ställas pla-
geldöds / och emoot riktig Betalning få hwad han
nödigt behöfwer / och med rätta bör / sampt utan
upphåld fortkomma / utan ock at Ståtgifware och
Krögare däremoot intet skeer något öfwerwäld och
öförrätt; Han skal ock winläggia sig at Wägar och
Broar i rätten tijd effter Lag blifwa lagade och up-
pehåldne / icke allena Sommarwägar / utan ock de/
som om Winteren brukas och behöfwas; Men för
all ting/at den allmänne Stroctwägen öfwer Stö-
garne blifwer utstatad / til hwilken ända de nämst där
hos boende Bønder och Torpare stole förmanas wid
straff tilgiörande / i rätten tijd at försökia om / när
eller hwar Stögarne bära eller intet bära / på det
de reesande och särdeles de långwägade måge hafwa
all nödig och tidig rättelse och wahrning för den dem
alliest tilfödtande Olycka och osärd / hafwandes han
Häradsfogden här wid at bruka sig til hiely Låhns-
och Fierdingzman / samt Broofogden och Fogdettie-
naren.

133.

XXIV.

Må Kongl. May:t enskylte Barckar / Skogar och Allmänningar är fuller Jägemästare / Henderidare och Skogzwachtare förordnade at hafwa noga acht och uppsicht; Men skal doch Håradzfogden med flit sökia at förekomma / at de samme icke måge aff någons inträngi eller under hwar-jehanda præexc råka uti privatorum wäld och händer/ eller onyttige göras/ och där han sådant förnimmer/ gifwa Landzhöfddingen där om tillänna.

XXV.

Et alt öfrigit / som Håradzfogden möta kan/ och han aff föregående Puncter/ icke finner fullkomlig effterrättelse/ hafwer han hoos Landzhöfddingen eller Landz Boothållaren sig at förfråga / och sökia deras Handräkning uti alt det han intet sielff kan förståta / hwilke på Kongl. May:t wägnar stole råckia honom handen / och gifwa honom all nödig effterrättelse / allenast han i tid gifwer skrifteligen tillänna/ hwad som synes wilia wara Kongl. May:t och Cronan til stada och otienst / sökiandes det jämwäl effter yttersta förmågo at hindra och affwårja.

Såsom nu detta således är hwad Kongl. May:t haer gott och nödigt funnit. Håradzfogderne til effterrättelse wid deras Embetens förrättningar at utfärda

färda låta; Alltså lære de hafwa alt det / som i ofwan-
berörde mätto dem föreskrifwit är / noga och behörigen
att i acht taga / och med all Flit / Troo och Redelighet
förrätta. Datum ut supra.

CAROLUS.

156.

26

www.books2ebooks.eu